

Skalničkářův rok

září 2013

číslo 68

dodatek C

Skalničkářův rok

září 2013

číslo 68

dodatek C

ISSN 1805-1170

Pro své členy a přátele vydává a zdarma rozšiřuje Klub skalničkářů Brno.
Elektronický časopis vychází dvakrát ročně.

Vedoucí redaktor Ing. Mojmír Martan
Technický redaktor Doc. RNDr. Josef Niederle, CSc.
Adresa redakce Úvoz 7, 60200 Brno

Vyšlo 17. října 2013

<http://www.skalnicky-brno.cz/zpra.php>
http://www.skalnicky-brno.cz/doc/68Cskalnickaruv_rok.pdf

Na titulní straně *Campanula chamissonis*. Foto Josef Niederle

Nebotanické poznámky

NEBOTANICKÉ POZNÁMKY

Sorigitur, Sekircostel a Slivnica. Lokalizace záhadných míst z Moravy na úsvitu dějin

Poněvadž jsme Moravané, zajímají nás dějiny naší vlasti. Trochu mě zarazily nepřesné informace Zdeňka Měřinského v knize Morava na úsvitě dějin. Proto se je pokouším upřesnit.

1. Pilgrimovo falsum

Tento dokument se dochoval ve dvou známých opisech. Jak to tak obvykle chodí, nejsou shodné. Hlavně se odlišují záměnou slov *Ouguturenensis* a *Soriguturenensis*. Pokud jde o lokalizaci uváděných údajných loršských biskupství, Kadlec (1976) má úplnou pravdu. Nechápu, proč jej historici neberou vážně. Samozřejmě o loršská biskupství nešlo a uvedení biskupové v nich nikdy nepůsobili. Metoděj byl tenkrát ještě dítětem.

Favianensis

Favianis je opravdu Mautern an der Donau, místo, ze kterého vládl Svatoplukův chránělec Isanrik. Je nesmysl, že jde o Vídeň. Z Vídně tenkrát nevládl nikdo. Královskými městy byly Melk a Tulln.

Speculiuliensis alias Soriguturenensis

Speculiuliensis je zeměpisné přídavné jméno odvozené od

- a) *Speculus Iulius* = Julská jeskyňka
- b) *Speculum Iulium* = Julské zrcadlo
- c) *Specula Iulia* = Julská pozorovatelna

Pilgrim chtěl v těchto místech zřídit biskupství podléhající navrhovanému pasovskému arcibiskupství. Šlo o materiály pro papeže. Nešlo o vtipy. Jak tušíte, c) je správně.

Předpokládal jsem, že jde o jedinou římskou pozorovatelnu na Moravě, tu u Mušova. *Soriguttur* latinsky znamená *Ústí řeky Sor*. Napadlo mi, že Svratka se jmenovala Sorus či Soras. Nic takového. Na staré mapě (Glonek) jsem našel pod jménem Sorr řeku Hron.

Z ptolemaiovského atlasu z roku 1507 ve fondu VKOL (sig. III 27.394)

Je to divné, ve starověku se jmenovala Granuas. Takže zcela jistě *Specula Iulia = Sorriguttur = Ostřihom*

Julská pozorovatelná je ostřihomský kopec. Mušov a Svratka by se mi líbily víc.

Ougutur nemusí nutně být *lapsus calami*. První písmeno nemusí být *O*, ale tironská značka pro *gran*. Pak by správné čtení bylo *Granuguttur*.

Nitrauensis

Nitrava je Nitra na Slovensku.

Vetuarensis

Pilgrim latinizoval *Staré Město / Star Grad* na *Vetuavum* podle vzoru *Iuvavum*. Přídavné jméno *Vetuavensis* pak opisovači zkomolili na *Vetuarensis*. Znamená *staroměstský*.

2. Sekyr Kostel

Kosmas napsal

curtem autem, que est in Moravia ad Sekircostel, cum suis appendiciis ut antea sic et in posterum possideat, similiter et villam Sliunicam cum foro, atque castrum ibidem situm in media aqua Zuartka nomine, Podiuin dictum a conditore suo Podiua, Iudeo, sed postea catholico.

dvorec kromě toho, který je na Moravě u Sekyrkostela, s jeho přídatky jak dříve tak i nadále ať vlastní (podobně i městečko Slivnici s trhem) jakož i hrad tamtéž položený uprostřed vody jménem Svratka (Podivín řečený podle svého zakladatele Podivy, Žida, ale později katolík).

Varianty za Sekircostel v rukopisech jsou Sekyrcostel, Sekircastel, Sekirkostel, Sekir, Sekyr. Sheghat znamenající buďto Žehoť anebo Sihoť je spíše Lanžhot.

Kosmas považoval Dyji od soutoku se Svratkou za Svratku. K pochopení situace je třeba vědět, že severní rameno Dyje tehdy vedlo od Nových Mlýnů kolem Přítluk přes Podivín.

Jak správně tušíte, přemyslovský Sekyr Kostel nemůže být Sorriguttur. Podle dávných pramenů šlo o městečko v blízkosti tvrze Podivín. Ještě v roce 1945 se městečko Podivín jmenovalo německy Kostel. O německé slovo v žádném případě nejde, takže jde o převzatý zakonzervovaný starý název český.

Jednou z docela rozumných možností je *sekyr kostel = securum castellum = tvrz*.

Existuje ovšem mnohem lepší vysvětlení. Strakatě oblečený Žid, Moravany proto přezdíváný Podiva, byl z téhož důvodu německy nazýván Schecker, pražsky Šekýř. Proto

Šekýř Kostel = Šekýřův/Scheckerův Hrádek.

V každém případě

Sekyr Kostel / Šekýř Kostel = městečko Podivín.

Italská *zecca* s tím nemá nic společného.

3. Slivnica

Richterovy (1958) úvahy nejsou úplně špatné, ale spíše mohlo jít o městečko, kde se *slévají* nějaké řeky. K pochopení situace je třeba vědět, že tok Moravy se tenkrát u Lanžhota stácel na západ a soutok s Dyjí byl kousek pod Pohanskem. Dyje od Pohanska teče starým korytem Moravy. Na tomto starém soutoku ležící Stará Břeclav,

známá i pod svým německým názvem

Laventepurch = Laa-Wenden-Burg

se musela nějak jmenovat, než převzala název mnohem pozdějšího Břetislavova hradu a městečka na protějším břehu. Logicky dostáváme

Slivnica = *Stará Břeclav*.

To vysvětluje i knížecí zákazy trhu v biskupské Slivnici, aby nekonkurovala knížecí Břeclavi. Po přeložení trhu ze Slivnice do Břeclavě byl zcela logicky německý název *Laventepurch*, *Luntenburg*, *Lundenburg* přenesen na sousední novější Břeclav a Slivnice přejmenována na Altmarck, Altmarkt znamenající *starý trh*.

4. Pro fide

Latinský výraz *pro fide* podle kontextu znamená

- a) za víru
- b) za důvěru
- c) na ochranu

Jak tušíte, c) je správně. Papež v dopise poskytuje a slibuje Metodějovi ochranu před nejmenovaným biskupem, to znamená Wichingem.

5. Historia Laureacensis

Je známa ze tří navzájem se lišících rukopisů. Obsahuje jména lokalit ve třech řadách orientovaných od jihovýchodu na severozápad a končící vždy zesměšněným jménem konkurenčního německého biskupství. *Sal* totiž latinsky znamená sůl, německy Salz, *imber* znamená latinsky déšť, německy Regen, a *herba* latinsky znamená bylina, německy Wurz.

První řada se týká bývalého Noricum Mediterraneum, zde nazývaného Liburnia, *ab inferius sursum*, zdola nahoru.

Bethovia = Ptuj
Celeia = Celje
Gradus = Slovenj Gradac
Solium = Maria-Saal = Gospa Sveta
Liburnia = Lurnfeld
Salonia = **Solnohrad/Salzburg**

Druhá řada jde *per Pannonias*
dunajské pravobřeží

Raba = Ráb
Putima = Pitten
Asturia = Vídeň, sotva Klosterneuburg
Faviana = Mautern
Laureacum = Enns/Lorch
Valentina = St Valentin anebo Wels
Patavia = Pasov
Frixinia = Freising
Ymbriopolis = **Řezno/Regensburg**

Třetí řada jde *per Mesias*
dunajské levobřeží

Tyrana = Turňa
Nytraba = Nitra
Seclavia/Sedavia = Mikulčice
Vetrava = Staré Město
Curima = Kouřim
Wissegrada = přemyslovský Vyšehrad = Praha
Herbipolis = **Würzburg**

Ve většině z nich samozřejmě biskupství nikdy nebyla.
Jde jenom o ***Staré pověsti pasovské***.

Literatura

Jiří Glonek, Atlasy Claudia Ptolemaia ve vědecké knihovně
v Olomouci do roku 1550

<http://www.vkol.cz/data/soubory/import/konf17/17konf055-068-glonek.pdf>

Jaroslav Kadlec, Die sieben Suffragane des hl. Methodius in der
Legende des sogenannten Christian. *Annales Instituti Slavici* 9
(1976), 61-70

Václav Richter, Podivín, Zekirkostel a Slivnice. *Sborník prací
Filozofické fakulty brněnské univerzity. F, Řada uměnovědná*.
(1958), 68-87

<http://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/111056>

Josef Niederle